

УДК 657:658.14:330.322

JEL Classification: M41, G32, G31

DOI: <https://doi.org/10.32782/2786-8273/2026-14-16>**Краєвський В.М.**

доктор економічних наук, професор,
декан факультету податкової справи, обліку та аудиту,
Державний податковий університет
ORCID: <https://orcid.org/0000-0003-3513-3666>

Volodymyr Kraevskyi
State Tax University

Савченко А.М.

кандидат економічних наук, доцент,
доцент кафедри обліку та аудиту,
Державний податковий університет
ORCID: <https://orcid.org/0000-0003-1871-7555>

Alla Savchenko
State Tax University

Кітченко М.І.

заступник декана з навчально-організаційної роботи
факультету податкової справи, обліку та аудиту
Державний податковий університет
ORCID: <https://orcid.org/0009-0000-9104-6415>

Maryna Kitchenko
State Tax University

ОБЛІКОВО-ІНФОРМАЦІЙНЕ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ УПРАВЛІННЯ ФІНАНСУВАННЯМ ІНВЕСТИЦІЙНИХ ПРОЄКТІВ НА ОСНОВІ ДАНИХ ПАСИВНИХ РАХУНКІВ

ACCOUNTING AND INFORMATION SUPPORT FOR MANAGING INVESTMENT PROJECT FINANCING BASED ON PASSIVE ACCOUNT DATA

Анотація. У статті обґрунтовано теоретико-методичні засади обліково-інформаційного забезпечення управління фінансуванням інвестиційних проєктів на основі даних пасивних рахунків. Доведено, що інформація про власний капітал, забезпечення та зобов'язання не повинна ототожнюватися з обсягом ресурсів, фактично доступних для нового інвестиційного використання. Облікова наявність джерела та його інвестиційна придатність розглядаються як взаємопов'язані, але не тотожні характеристики. Запропоновано послідовний обліково-інформаційний механізм, що охоплює ідентифікаційно-селекційний, оцінювально-обмежувальний і проєктно-селекційний етапи. У межах цього механізму дані пасивних рахунків трансформуються у систему аналітичних параметрів, які характеризують фактичну доступність, строковість, вартість, функціональні обмеження та ризиковість джерел фінансування. Удосконалено систему оцінювання фінансової спроможності підприємства шляхом інтеграції показників фінансового аналізу, автономії, вартості позикового фінансування та резерву боргової спроможності. Останній визначено як потенційний обсяг додаткового боргового капіталу, який може бути залучений без зниження цільового рівня фінансової автономії. Запропоновано матрицю відповідності джерел фінансування параметрам інвестиційного проєкту за критеріями строкової відповідності, вартості, фінансового ризику, впливу на фінансову структуру підприємства та загальної інвестиційної придатності. Практична цінність підходу полягає у можливості підвищення обґрунтованості вибору джерел фінансування, контролю боргового навантаження та підтримання фінансової стійкості підприємства. Методологічну основу дослідження сформовано на поєднанні положень бухгалтерського обліку, фінансового аналізу, теорії фінансування та інвестиційного менеджменту із застосуванням методів аналізу, синтезу, систематизації, порівняння, структурно-логічного й коефіцієнтного аналізу. Узагальнено, що управлінська релевантність даних пасивних рахунків виникає внаслідок їх аналітичної трансформації та зіставлення з параметрами конкретного інвестиційного проєкту.

Ключові слова: пасивні рахунки, обліково-інформаційне забезпечення, фінансування інвестиційних проєктів, джерела фінансування, фінансовий аналіз, боргова спроможність, фінансова автономія, фінансова стійкість, інвестиційна придатність джерел фінансування.

Abstract. Purpose. The purpose of the article is to substantiate the theoretical and methodological foundations of accounting and information support for managing investment project financing on the basis of data generated in passive accounts and to develop an approach to transforming such data into analytically relevant parameters for financing decisions. **Methods.** The

study combines the provisions of accounting theory, financial analysis, financial stability, debt capacity, financial flexibility, and investment financing. The methods of scientific abstraction, analysis and synthesis, induction and deduction, comparison, systematization, structural and logical analysis, and ratio analysis were applied. The methodological framework is based on a transition from the formal accounting recognition of equity, provisions, and liabilities to an assessment of their actual availability and suitability for financing a specific investment project. **Results.** It is established that the credit balance of a passive account cannot be automatically interpreted as the amount of financial resources available for new investment purposes. A three-stage accounting and information mechanism is developed, comprising the identification and selection stage, the assessment and constraint stage, and the project selection stage. This mechanism enables passive-account data to be transformed into a system of analytical parameters reflecting the actual availability, maturity, cost, functional restrictions, and risk characteristics of financing sources. A matrix matching financing sources with the parameters of an investment project is proposed. The system of indicators for assessing an enterprise's financial capacity incorporates financial analysis indicators, financial autonomy, the cost of debt financing, and a debt capacity reserve. The latter reflects the potential amount of additional debt financing that may be raised without reducing the financial autonomy ratio below a predetermined target level. **Scientific novelty.** The scientific contribution lies in integrating the information architecture of passive accounts with analytical assessment of financing sources, debt capacity, financial flexibility, and the requirements of financing a specific investment project. The novelty does not consist in introducing debt capacity as a new financial category, but in formalizing its application within accounting and information support and linking it to the assessment of the actual availability and investment suitability of financing sources. **Practical significance.** The proposed approach can be used for the preliminary selection of financing sources, assessment of the permissible debt burden, comparison of alternative financing structures, monitoring compliance with financial constraints, and supporting decisions aimed at maintaining the financial stability of an enterprise during investment project implementation. **Conclusions.** Information generated in passive accounts acquires managerial relevance only after analytical transformation. The transition from the accounting recognition of a financing source to the assessment of its actual availability, maturity, cost, restrictions, and suitability for a specific investment project makes it possible to connect accounting data with forward-looking financing decisions. This provides a more substantiated basis for forming and monitoring the financing structure of investment projects.

Keywords: passive accounts, accounting and information support, investment project financing, financing sources, financial analysis, debt capacity, financial autonomy, financial stability, suitability of financing sources for investment purposes.

Постановка проблеми. Сучасне управління фінансуванням інвестиційних проєктів потребує інформаційного забезпечення, здатного поєднувати дані бухгалтерського обліку з оцінюванням реальної фінансової спроможності підприємства, вартості залучення капіталу, його строковості та допустимого рівня боргового навантаження. У науковій літературі достатньо ґрунтовно досліджено проблеми структури капіталу, вибору між власними й позиковими джерелами, фінансової гнучкості та боргової спроможності підприємств [8–13]. Водночас питання трансформації інформації пасивних рахунків у систему параметрів, безпосередньо придатних для обґрунтування фінансування конкретного інвестиційного проєкту, залишається недостатньо формалізованим.

Дані про власний капітал, забезпечення та зобов'язання традиційно характеризують сформовану фінансову структуру підприємства, однак їх номінальна величина не відображає автоматично обсяг ресурсів, доступних для нового інвестиційного використання. Вибір джерел фінансування потребує врахування їх економічної природи, функціональних обмежень, строків залучення, вартості, ризику рефінансування та впливу на фінансову стійкість [3; 7; 12–15]. Отже, виникає необхідність методичного переходу від облікової фіксації капіталу і зобов'язань до аналітичного визначення їх фактичної придатності для фінансування інвестиційного проєкту.

Вирішення цієї проблеми передбачає розвиток обліково-інформаційного забезпечення, у межах якого дані пасивних рахунків розглядаються як вихідна інформаційна база для ідентифікації доступних фінансових ресурсів, оцінювання меж додаткового залучення капіталу та формування обґрунтованої структури фінансування інвестиційних проєктів [1; 2; 4–6].

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Наукове опрацювання проблеми обліково-інформаційного забезпечення управління фінансуванням інвестиційних проєктів формується на перетині декількох

взаємопов'язаних дослідницьких напрямів: інформаційного супроводу інвестиційної діяльності, аналізу структури капіталу, вибору джерел фінансування, оцінювання фінансової стійкості, боргової спроможності та фінансової гнучкості підприємства. У такій системі бухгалтерський облік виступає вихідним інформаційним середовищем, однак управлінська цінність сформованих у ньому даних виникає лише внаслідок їх подальшої економічної та аналітичної інтерпретації.

Н. М. Воськало та Т. М. Ковальчик обґрунтовують значення обліково-аналітичного забезпечення у формуванні інвестиційної політики підприємства, акцентуючи на необхідності інформаційного супроводу відповідних управлінських рішень [1]. І. Мельничук розвиває цей підхід у контексті взаємозв'язку обліково-аналітичних механізмів, інвестиційної діяльності та економічної безпеки підприємства [2]. Зазначені праці формують важливу основу для розуміння бухгалтерської інформації як елемента інвестиційного управління, проте не конкретизують методичний механізм визначення фактичної доступності окремих складових пасиву для фінансування конкретного проєкту.

Окремий напрям досліджень пов'язаний зі структурою капіталу та критеріями її формування. С. М. Халатур і К. В. Яценко систематизують теоретичні підходи до структури капіталу підприємства [3], а Т. О. Мулик розкриває аналітичне забезпечення управління капіталом через оцінювання його складу, структури, динаміки та ефективності використання [4]. Фундаментальні положення теорії структури капіталу представлені у працях: Ф. Модільяні та М. Міллера [8], С. Майерса [9], С. Майерса і Н. Майлуфа [10], а також М. Франка та В. Гояла [11]. Сукупність цих підходів підтверджує, що вибір між власними й позиковими джерелами залежить не лише від їх наявності, а й від вартості капіталу, інформаційної асиметрії, фінансових обмежень та стратегічних характеристик підприємства.

Проблематика безпосереднього фінансування інвестиційних потреб розкрита В.В. Ігнатюком,

Ю.А. Малаховою та В.М. Сукманюком [5], а також С.А. Стахурською, С.В. Ткачук і В.О. Стахурським [6], які систематизують власні, позикові та інші джерела фінансування й аналізують проблеми їх формування. Водночас класифікація фінансових джерел сама по собі не дає відповіді на питання щодо їх реальної доступності для конкретного інвестиційного рішення.

Важливе доповнення до цієї проблематики становлять дослідження боргової спроможності та фінансової гнучкості. М. Леммон і Дж. Зендер розглядають боргову спроможність як істотне обмеження фінансового вибору підприємства [12], тоді як Д. Деніс пов'язує фінансову гнучкість зі здатністю суб'єкта господарювання своєчасно реагувати на потребу у фінансуванні [13]. Д. Даймонд обґрунтовує значення строкової структури боргу та пов'язаного з нею ризику ліквідності [14], а Дж. Грем і К. Гарві на основі емпіричних даних підтверджують вагомість фінансової гнучкості, кредитних характеристик і вартості капіталу у практиці корпоративних фінансових рішень [15]. У свою чергу, М. Іванов акцентує увагу на фінансовій стійкості підприємства та методичних підходах до її оцінювання [7].

Отже, у науковій літературі достатньо ґрунтовно досліджено окремі елементи проблеми: структуру капіталу, джерела фінансування, фінансову стійкість, боргову спроможність, фінансову гнучкість і строковість залучення ресурсів. Водночас невирішеним залишається їх системне поєднання з інформацією пасивних рахунків бухгалтерського обліку. Недостатньо формалізованим є методичний перехід від номінально відображених величин власного капіталу, забезпечень і зобов'язань до оцінювання їх фактичної інвестиційної придатності з одночасним урахуванням доступності, строковості, вартості, функціональних обмежень, фінансового ризику та впливу на боргову спроможність підприємства. Саме ця наукова прогалина визначає спрямування подальшого дослідження.

Метою статті є обґрунтування теоретико-методичних засад обліково-інформаційного забезпечення управління фінансуванням інвестиційних проєктів шляхом трансформації даних пасивних рахунків у систему аналітичних параметрів, що характеризують фактичну доступність, строковість, вартість, функціональні обмеження та ризиковість джерел фінансування, а також розроблення підходу до оцінювання боргової спроможності підприємства й формування раціональної структури фінансування конкретного інвестиційного проєкту.

Методологічну основу дослідження становить системне поєднання положень теорії бухгалтерського обліку, структури капіталу, фінансової стійкості, боргової спроможності та інвестиційного фінансування. Застосовано методи наукової абстракції, аналізу й синтезу, індукції та дедукції, порівняння, систематизації, структурно-логічного і коефіцієнтного аналізу. Методичний підхід передбачає послідовну трансформацію інформації пасивних рахунків від формального відображення капіталу й зобов'язань до оцінювання фактичної доступності фінансових ресурсів, їх строкової та вартісної відповідності параметрам інвестиційного проєкту, визначення боргової спроможності підприємства й обґрунтування структури його фінансування.

Виклад основного матеріалу дослідження. Формування обліково-інформаційного забезпечення управ-

ління фінансуванням інвестиційних проєктів доцільно розглядати як процес послідовної трансформації бухгалтерських даних про власний і залучений капітал у систему економічно інтерпретованих параметрів фінансового вибору. За такого підходу інформація пасивних рахунків виконує не лише реєстраційно-звітну функцію, а стає вихідною основою для ідентифікації потенційних джерел фінансування, оцінювання меж їх використання та встановлення відповідності параметрам конкретного інвестиційного проєкту. Облікова інформація при цьому зберігає ретроспективний характер, оскільки відображає вже сформовану структуру капіталу і зобов'язань, проте внаслідок аналітичної трансформації набуває перспективного значення для обґрунтування майбутніх фінансових рішень.

Необхідність такого переходу узгоджується з розвитком сучасних підходів до інформаційного забезпечення інвестиційної діяльності. Н. М. Воськало та Т. М. Ковальчик пов'язують формування інвестиційної політики підприємства з якістю його обліково-аналітичного забезпечення [1], а І. Мельничук наголошує на необхідності інформаційного супроводу інвестиційної діяльності на різних етапах її здійснення [2]. Водночас управління фінансуванням потребує виходу за межі констатації сформованої структури пасиву: бухгалтерські дані мають доповнюватися характеристиками економічної доступності відповідних джерел, їх вартості, строковості, ризиковості та можливих обмежень використання.

Методологічно важливо розмежовувати дві категорії – облікову наявність джерела та його фактичну доступність для фінансування інвестиційного проєкту. Кредитове сальдо пасивного рахунку засвідчує існування відповідного елемента власного капіталу, забезпечення або зобов'язання у сформованій системі фінансування підприємства, проте не підтверджує автоматично можливість нового використання еквівалентного обсягу ресурсів. Структура капіталу відображає не лише потенціал фінансування, а й результат раніше прийнятих рішень щодо залучення та розміщення фінансових ресурсів [3; 4; 8; 9].

Так, величина зареєстрованого капіталу характеризує закріплену власниками основу фінансування підприємства, але сама по собі не свідчить про наявність відповідної суми вільних грошових коштів. Значна частина такого капіталу може бути трансформована в оборотні або оборотні активи. Аналогічно довгострокові кредити та інші позикові кошти, відображені у складі зобов'язань, можуть бути використані для фінансування вже здійснених інвестицій або інших визначених цілей. Тому факт існування боргового джерела у пасиві не можна ототожнювати з наявністю невикористаного потенціалу додаткового фінансування.

Особливого розмежування потребують забезпечення майбутніх витрат і платежів. Їх економічна природа пов'язана з очікуваними зобов'язаннями підприємства, а тому вони мають функціонально обмежене призначення. Такі суми доцільно використовувати в управлінському аналізі насамперед як індикатор майбутнього фінансового навантаження, а не як вільне джерело фінансування нового проєкту.

Подібна логіка стосується нерозподіленого прибутку. Він традиційно розглядається як внутрішнє джерело фінансування, а теоретичні положення щодо

пріоритетності внутрішніх ресурсів у фінансовому виборі підприємства розвинуті, зокрема, С. Майерсом і Н. Майлуфом [10]. Проте відображений у складі власного капіталу нерозподілений прибуток не є тотожним залишку вільних грошових коштів. Його частина може бути матеріалізована в запасах, дебіторській заборгованості та необоротних активах або бути економічно пов'язаною з потребами операційної діяльності.

Відтак вихідною передумовою запропонованого підходу є положення про те, що пасивний рахунок відображає економічне джерело у його обліковій формі, тоді як управління фінансуванням потребує визначення ступеня реальної доступності відповідного ресурсу. Між бухгалтерським відображенням капіталу і зобов'язань та прийняттям фінансового рішення має існувати проміжний аналітичний рівень, у межах якого оцінюються економічна природа джерела, його функціональна свобода, строковість, вартість, обмеження та потенційний вплив на фінансову стійкість.

Для цілей дослідження пропонується трактувати інвестиційну придатність джерела фінансування як ступінь його фактичної спроможності бути використаним для фінансування конкретного інвестиційного проєкту з урахуванням доступності, строковості, вартості, обмежень використання та впливу на фінансову

стійкість підприємства. На відміну від традиційного поділу джерел на власні й позикові [5; 6], така характеристика має функціональну спрямованість, оскільки пов'язує облікове походження ресурсу з умовами конкретного управлінського рішення.

На основі зазначених положень інформацію пасивних рахунків доцільно структурувати відповідно до потреб управління фінансуванням інвестиційних проєктів (табл. 1).

Запропонована трансформація змінює функціональну логіку використання інформації пасивних рахунків: об'єктом оцінювання стає не саме сальдо рахунку, а економічна спроможність відповідного джерела бути залученим до конкретної конфігурації фінансування. Перший етап запропонованого механізму доцільно визначити як ідентифікаційно-селекційний. Його результатом є формування не номінального переліку джерел капіталу, а масиву потенційно доступних фінансових альтернатив.

Наступним етапом має стати кількісне оцінювання цих альтернатив з позиції допустимого впливу на фінансову структуру підприємства. Наявність джерела, навіть за умови його фактичної доступності, не означає економічної доцільності його використання. Рішення повинно враховувати співвідношення власного і пози-

Таблиця 1

**Трансформація інформації пасивних рахунків
відповідно до потреб управління фінансуванням інвестиційних проєктів**

Обліково-інформаційний об'єкт	Економічна природа	Фактична доступність	Строкова відповідність	Потенційна інвестиційна придатність	Необхідна аналітична трансформація
Зареєстрований капітал	Базова складова власного капіталу	Обмежена; залежить від фактичної форми існування внесених ресурсів	Переважно довгострокова	Середня	Визначення частини капіталу, що має реальне ліквідне забезпечення та не використана в інших активах
Додатковий капітал	Власне джерело зі специфічним походженням	Обмежена	Переважно довгострокова	Низька / середня	Ідентифікація складу, джерел формування та можливості фактичної мобілізації
Резервний капітал	Захисна складова власного капіталу	Обмежена законодавчими та внутрішніми вимогами	Довгострокова	Низька / середня	Визначення нормативних, статутних та управлінських обмежень використання
Нерозподілений прибуток	Внутрішньо сформоване власне джерело	Відносно висока, але залежить від ліквідності та альтернативних потреб	Переважно довгострокова	Висока	Визначення частини, яка може бути мобілізована без порушення ліквідності та фінансової рівноваги
Довгострокові кредити та позики	Позиковий капітал	Залежить від боргової спроможності та умов кредитування	Висока для довгострокових проєктів	Висока / середня	Оцінювання вартості, строку, забезпечення, ковенантів і резерву боргової спроможності
Інші довгострокові зобов'язання	Довгострокове зовнішнє фінансування	Залежить від правових та договірних умов	Переважно висока	Середня / висока	Аналіз умов залучення, строковості, вартості та впливу на структуру капіталу
Поточні фінансові зобов'язання	Короткострокове позикове джерело	Потенційно доступна, але обмежена ризиком рефінансування	Низька для довгострокових проєктів	Низька	Співвіднесення строку погашення з часовим горизонтом проєкту та оцінювання ризику рефінансування
Забезпечення майбутніх витрат і платежів	Цільове джерело покриття майбутніх зобов'язань	Переважно недоступна для нового інвестиційного використання	Залежить від виду забезпечення	Низька	Виключення з прямого інвестиційного ресурсу та врахування як майбутнього фінансового навантаження

Джерело: сформовано авторами на основі [2–6; 8–15]

кового капіталу, рівень фінансової автономії, вартість залучення ресурсів, боргове навантаження та потенційне зниження фінансової гнучкості підприємства.

Теоретичні положення щодо структури капіталу формують методологічне підґрунтя такого оцінювання. Ф. Модільяні та М. Міллер заклали фундамент сучасного дослідження взаємозв'язку структури фінансування і вартості капіталу [8], а подальший розвиток теорії продемонстрував залежність фінансового вибору від інформаційних, ринкових та внутрішньокорпоративних чинників [9-11]. Для цього дослідження принципове значення має положення про те, що раціональна структура фінансування не може бути зведена до максимізації частки власного або позикового капіталу, а повинна забезпечувати реалізацію проєкту без перевищення прийнятного рівня фінансового ризику.

Т. О. Мулик обґрунтовує необхідність комплексного дослідження складу, структури, динаміки та ефективності капіталу [4], а М. Іванов пов'язує фінансову стійкість з аналізом співвідношення власних і залучених джерел [7]. Розвиваючи ці положення для потреб інвестиційного фінансування, традиційні коефіцієнти доцільно переорієнтувати з ретроспективної діагностики на перспективне визначення допустимих меж нового фінансового рішення.

Систему показників, необхідних для кількісного оцінювання можливостей фінансування інвестиційного проєкту, узагальнено в табл. 2.

Особливе місце в запропонованій системі займає боргова спроможність підприємства. У міжнародній літературі поняття debt capacity використовується для характеристики можливостей підприємства залучати боргове фінансування з урахуванням наявних фінансових обмежень [12]. Дослідження фінансової гнучкості також підтверджують важливість збереження невикористаного потенціалу фінансування для реагування на майбутні інвестиційні можливості [13]. Тому наукова

відмінність запропонованого підходу полягає не у введенні самої категорії боргової спроможності, а в її інтеграції з інформацією пасивних рахунків та потребами конкретного інвестиційного проєкту.

Для кількісної характеристики такого потенціалу пропонується використовувати резерв боргової спроможності (РБС) – потенційний обсяг додаткового позикового капіталу, який може бути залучений без зниження коефіцієнта автономії нижче встановленого цільового рівня.

Гранично допустима величина позикового капіталу визначається:

$$ПК_{\Gamma} = BK \times (1 / Ka(\min) - 1), \text{ де}$$

$ПК_{\Gamma}$ – гранично допустима величина позикового капіталу;

BK – власний капітал підприємства;

$Ka(\min)$ – мінімально допустиме цільове значення коефіцієнта автономії.

Відповідно резерв боргової спроможності визначається:

$$РБС = ПК_{\Gamma} - ПК_{\Phi}, \text{ де}$$

РБС – резерв боргової спроможності;

$ПК_{\Phi}$ – фактична величина позикового капіталу.

Після підстановки попередньої залежності показник може бути представлений у розгорнутій формі:

$$РБС = BK \times (1 / Ka(\min) - 1) - ПК_{\Phi}.$$

Додатне значення РБС характеризує наявність потенційного резерву додаткового боргового фінансування, нульове – досягнення встановленої межі, а від'ємне – перевищення визначеного рівня боргового навантаження. При цьому $Ka(\min)$ не є універсальним нормативом і має встановлюватися з урахуванням галузевих особливостей, стабільності грошових потоків, кредитних ковенантів, ризиковості діяльності та характеристик конкретного проєкту.

РБС також не слід використовувати як ізольований показник кредитоспроможності. Формальне дотри-

Таблиця 2

Система обліково-аналітичних показників оцінювання фінансової спроможності підприємства щодо фінансування інвестиційного проєкту

Показник	Методика визначення	Інформаційна база	Управлінська інтерпретація
Коефіцієнт автономії	Власний капітал / сукупний капітал	Дані рахунків власного капіталу та зобов'язань, баланс	Відображає рівень фінансової незалежності та використовується для встановлення меж додаткового боргового фінансування
Коефіцієнт співвідношення позикового і власного капіталу	Позиковий капітал / власний капітал	Пасивні рахунки, баланс	Характеризує ступінь залежності від зовнішнього фінансування та зміну фінансового ризику
Частка довгострокового капіталу	(Власний капітал + довгострокові зобов'язання) / сукупний капітал	Баланс, дані довгострокових зобов'язань	Відображає стійкість довгострокової фінансової бази та її відповідність часовому горизонту проєкту
Коефіцієнт покриття довгострокових зобов'язань власним капіталом	Власний капітал / довгострокові зобов'язання	Дані власного капіталу та довгострокових зобов'язань	Дає змогу оцінити структурну здатність підприємства до додаткового довгострокового залучення
Вартість позикового капіталу	Витрати на обслуговування боргу / середня величина відповідного позикового капіталу	Фінансовий облік, аналітичні рахунки, договори	Забезпечує зіставлення альтернативних джерел за ціною їх використання
Резерв боргової спроможності	Гранично допустимий обсяг боргу – фактичний борг	Власний капітал, фактичні зобов'язання, цільовий рівень автономії	Визначає потенційний обсяг додаткового боргового фінансування без порушення встановленого параметра фінансової стійкості

Джерело: сформовано авторами на основі [3; 4; 7-9; 11-15]

мання цільового рівня автономії не гарантує здатності підприємства обслуговувати борг, тому цей індикатор має застосовуватися разом з аналізом ліквідності, прогнозних грошових потоків, вартості позикового капіталу та інших фінансових параметрів. Другий етап механізму тому пропонується визначити як оцінювально-обмежувальний: його результатом є встановлення кількісних меж використання фінансових альтернатив.

Наступним етапом є співвіднесення відібраних джерел із параметрами конкретного інвестиційного проекту. Для цього доцільно враховувати строкову відповідність, вартість фінансування, фінансовий ризик, вплив на структуру капіталу та загальну інвестиційну придатність.

Строкова відповідність передбачає узгодження періоду залучення ресурсу з часовим горизонтом проекту та очікуваним періодом формування грошових потоків. Д. Даймонд обґрунтовує взаємозв'язок строкової структури боргу з ризиком ліквідності та рефінансування [14]. Тому надмірне використання короткострокового капіталу для довгострокових інвестицій може створити потребу в погашенні або рефінансуванні боргу до моменту формування достатніх проектних грошових потоків.

Вартість джерела також не повинна ототожнюватися лише з процентною ставкою. Позикове фінансування передбачає процентні, комісійні та інші витрати, тоді як використання власних ресурсів характеризується альтернативною вартістю капіталу власників. Практичні дослідження корпоративних фінансових

рішень підтверджують значення вартості капіталу та фінансової гнучкості при виборі структури фінансування [13; 15]. Систематизацію відповідних критеріїв наведено в табл. 3.

Матриця реалізує перехід від питання про формальну наявність джерел до визначення їх відповідності економічним параметрам конкретного проекту. Водночас вона не передбачає механічного вибору одного джерела. Фінансування може формуватися як комбінація внутрішніх і зовнішніх ресурсів, а оптимальна конфігурація залежить від характеристик підприємства та проекту.

Третій етап запропонованого механізму визначено як проектно-селекційний. Його зміст полягає у зіставленні потенційних джерел із параметрами проекту, формуванні альтернативних структур фінансування та відборі конфігурацій, які відповідають встановленим критеріям доступності, строковості, вартості, ризику та фінансової стійкості.

Узагальнено логіку запропонованого обліково-інформаційного механізму можна представити так:

дані пасивних рахунків → економічна ідентифікація джерел → оцінювання фактичної доступності → встановлення функціональних і договірних обмежень → аналіз строковості та вартості → оцінювання структури капіталу і фінансової стійкості → визначення резерву боргової спроможності → зіставлення з параметрами інвестиційного проекту → формування альтернатив структури фінансування → вибір прийнятної конфігурації → контроль реалізації → зворотне коригування інформаційної бази.

Таблиця 3

Матриця відповідності джерел фінансування параметрам інвестиційного проекту

Джерело фінансування	Строкова відповідність довгостроковому проекту	Вартісна характеристика	Фінансовий ризик	Вплив на структуру капіталу	Загальна інвестиційна придатність
Нерозподілений прибуток	Висока за наявності реально мобілізованого ресурсу	Відсутні прямі процентні витрати, але існує альтернативна вартість	Низький борговий ризик; можливе зменшення фінансової гнучкості	Не збільшує позиковий капітал	Висока за достатнього рівня ліквідності
Додаткові внески власників / збільшення власного капіталу	Висока	Залежить від очікуваної дохідності власників і умов залучення	Низький борговий ризик	Підвищує частку власного капіталу; може змінювати структуру власності	Середня / висока
Довгостроковий банківський кредит	Висока	Процентна ставка, комісії та інші витрати	Середній / високий залежно від боргового навантаження	Збільшує фінансовий леверидж	Висока за наявності достатнього резерву боргової спроможності
Облігаційні та інші довгострокові боргові інструменти	Висока	Залежить від ставки, умов випуску та витрат залучення	Середній / високий	Підвищує частку позикового капіталу	Середня / висока залежно від масштабу та умов проекту
Короткострокові фінансові зобов'язання	Низька для довгострокових проектів	Може бути відносно високою та змінною	Високий ризик рефінансування	Погіршує строкову структуру пасивів	Низька для довгострокових проектів
Забезпечення майбутніх витрат і платежів	Як правило, не застосовується	Не розглядається як звичайна ціна фінансового ресурсу	Пов'язане з майбутніми зобов'язаннями	Не повинно збільшувати фактично доступну фінансову базу	Переважно непридатне як пряме джерело

Джерело: сформовано авторами на основі [5; 6; 8–15]

Механізм має циклічний характер. Прийняте фінансове рішення породжує нові господарські операції, які змінюють активи, власний капітал, зобов'язання та майбутні грошові потоки. Оновлена бухгалтерська інформація, своєю чергою, формує вихідну базу наступного циклу фінансового аналізу.

На передінвестиційному етапі інформація пасивних рахунків використовується для визначення доступних джерел і фінансових обмежень; на стадії реалізації – для контролю фактичного залучення ресурсів, дотримання структури фінансування, строків та договірних умов; на експлуатаційному етапі – для оцінювання здатності проєкту генерувати грошові потоки, достатні для обслуговування зобов'язань; після його завершення – для оцінювання фактичної результативності фінансового рішення. Така логіка узгоджується з підходами до безперервного інформаційного супроводу інвестиційної діяльності [1; 2] та необхідністю збереження фінансової гнучкості підприємства [13; 15].

Контрольна складова інтегрується в усі етапи запропонованого механізму. Контролю підлягають не лише правильність бухгалтерського відображення капіталу і зобов'язань, а й відповідність джерел цільовому призначенню, дотримання договірних обмежень, кредитних кovenантів, строків погашення та допустимого боргового навантаження. Особливого значення набуває динамічний контроль резерву боргової спроможності, величина якого змінюється залежно від власного капіталу, фактичного боргу та встановленого цільового рівня автономії.

На основі одержаних результатів обліково-інформаційне забезпечення управління фінансуванням інвестиційних проєктів пропонується трактувати як системно організований процес формування, аналітичної трансформації, оцінювання та контрольного використання бухгалтерської інформації про власний капітал, забезпечення і зобов'язання для визначення фактично доступних джерел, встановлення меж їх використання та обґрунтування структури фінансування конкретного інвестиційного проєкту.

Наукова відмінність запропонованого підходу полягає не у введенні категорій боргової спроможності чи фінансової гнучкості, які вже розвинуті у фінансовій теорії [12; 13], а в інтеграції відповідних положень з інформаційною архітектурою пасивних рахунків та потребами фінансування конкретного інвестиційного проєкту. У межах такого підходу формалізовано послідовність визначення фактичної доступності джерел, запропоновано їх оцінювання за інвестиційною придатністю, сформовано систему аналітичних показників, матрицю відповідності джерел параметрам проєкту та показник резерву боргової спроможності як структурний індикатор допустимого додаткового боргового фінансування.

Таким чином, основний науковий результат дослідження полягає у формуванні методичного переходу від статичного облікового відображення пасивів до динамічного обліково-інформаційного забезпечення управління фінансуванням інвестиційного проєкту. Практична реалізація запропонованого механізму створює передумови для обґрунтованішого вибору структури фінансування, запобігання необґрунтованому отождоженню величини пасивів із вільним фінан-

совим ресурсом, контролю боргового навантаження та підтримання фінансової стійкості підприємства.

Висновки. Результати проведеного дослідження засвідчують, що інформація пасивних рахунків має значно ширший управлінський потенціал, ніж традиційне відображення структури власного капіталу, забезпечень і зобов'язань. Її використання в управлінні фінансуванням інвестиційних проєктів потребує переходу від формальної фіксації джерел до оцінювання їх економічної придатності, реальної доступності, строковості, вартості та впливу на фінансову стійкість підприємства.

Принциповим є розмежування між наявністю джерела у системі бухгалтерського обліку та можливістю його фактичного використання для нового інвестиційного рішення. Величина пасиву не може автоматично отождоженюватися з обсягом вільного фінансового ресурсу, оскільки сформований капітал може бути вже трансформований в активи, мати визначене функціональне призначення або бути обмеженим умовами залучення та майбутніми зобов'язаннями. Саме тому облікова інформація набуває управлінської релевантності лише після її аналітичної трансформації.

Управління фінансуванням інвестиційного проєкту в такій логіці постає як послідовний процес відбору, оцінювання та узгодження потенційних джерел із параметрами конкретного проєкту. Інформація пасивних рахунків формує початкову базу цього процесу, тоді як структура капіталу, рівень фінансової автономії, боргова спроможність, строкова відповідність і вартість ресурсів визначають межі допустимого фінансового вибору. Це дозволяє розглядати пасиви не як статичне відображення вже сформованої фінансової структури, а як елемент динамічного інформаційного механізму прийняття інвестиційно-фінансових рішень.

Важливе значення має інтеграція оцінки боргової спроможності у систему обліково-інформаційного забезпечення. Резерв боргової спроможності доцільно використовувати як структурний орієнтир потенційно допустимого додаткового боргового фінансування, а не як автономний показник кредитоспроможності. Його аналітична цінність розкривається лише у взаємозв'язку з ліквідністю, прогностичними грошовими потоками, вартістю капіталу, строками обслуговування боргу та параметрами конкретного інвестиційного проєкту.

Узагальнено запропонований підхід формує цілісну логіку переходу від бухгалтерського відображення джерел капіталу до їх економічної інтерпретації, від економічної інтерпретації – до оцінювання фінансової спроможності, а від неї – до обґрунтування структури фінансування та подальшого контролю її реалізації. Така взаємодія облікової та фінансово-аналітичної складових дозволяє підвищити обґрунтованість фінансових рішень, зменшити ризик формального використання показників пасиву та забезпечити більш узгоджене співвідношення між потребами інвестиційного проєкту і фінансовими можливостями підприємства.

Перспективи подальших досліджень пов'язані з емпіричною апробацією запропонованого підходу на даних підприємств різних видів економічної діяльності, уточненням галузевих критеріїв фінансової автономії та боргової спроможності, а також розробленням

інтегральної методики оцінювання інвестиційної придатності джерел фінансування. Окремим напрямом має стати дослідження взаємозв'язку резерву боргової спроможності з прогнозними грошовими потоками, вартістю капіталу, ліквідністю та ефективністю інвестиційного проєкту. Перспективним є також формування цифрової обліково-аналітичної моделі автоматизованої трансформації даних пасивних рахунків у систему індикаторів підтримки фінансових рішень із

можливістю сценарного моделювання та оперативного контролю структури фінансування.

Конфлікт інтересів. Співавтори статті є членами редакційної колегії журналу. З метою забезпечення неупередженості редакційного процесу вони не брали участі у рецензуванні, редакційному розгляді та прийнятті рішення щодо публікації цієї статті. Стаття пройшла незалежне подвійне сліпе рецензування відповідно до редакційної політики журналу.

Бібліографічний список:

1. Воськало Н. М., Ковальчик Т. М. Роль обліково-аналітичного забезпечення у формуванні інвестиційної політики підприємства. *Економіка та суспільство*. 2024. Вип. 61. С. 396–402. DOI: <https://doi.org/10.32782/2524-0072/2024-61-135>
2. Мельничук І. Обліково-аналітичні та інституційні механізми інвестиційної діяльності та забезпечення економічної безпеки підприємств. *Галицький економічний вісник*. 2025. Т. 97, № 6. С. 124–135. DOI: https://doi.org/10.33108/galicianvisnyk_tntu2025.06.124
3. Халатур С. М., Яценко К. В. Структура капіталу підприємств: систематизація теоретичних підходів у контексті стабілізації національної економіки. *Інвестиції: практика та досвід*. 2022. № 19–20. С. 41–46. DOI: <https://doi.org/10.32702/2306-6814.2022.19-20.41>
4. Мулик Т. О. Аналітичне забезпечення управління капіталом підприємств. *Економічний простір*. 2023. № 183. С. 95–103. DOI: <https://doi.org/10.32782/2224-6282/183-15>
5. Ігнатюк В. В., Малахова Ю. А., Сукманюк В. М. Сучасні джерела фінансування інвестиційних потреб підприємства. *Прийзовський економічний вісник*. 2020. Вип. 2 (19). С. 98–102. DOI: <https://doi.org/10.32840/2522-4263/2020-2-17>
6. Стахурська С. А., Ткачук С. В., Стахурський В. О. Проблеми формування джерел фінансування при проєктному інвестуванні підприємств та шляхи їх вирішення. *Формування ринкових відносин в Україні*. 2022. № 2 (249). С. 75–81. URL: <https://dspace.nuft.edu.ua/items/83745d4e-a1b4-49a3-8b98-b2218cae0bf6>
7. Іванов М. Фінансова стійкість підприємства: сутність поняття та методика оцінки. *Вчені записки Університету «КРОК»*. 2025. № 3 (79). С. 166–173. DOI: <https://doi.org/10.31732/2663-2209-2025-79-166-173>
8. Modigliani F., Miller M. H. The Cost of Capital, Corporation Finance and the Theory of Investment. *The American Economic Review*. 1958. Vol. 48, No. 3. P. 261–297. DOI: <https://doi.org/10.2307/1809766>
9. Myers S. C. The Capital Structure Puzzle. *The Journal of Finance*. 1984. Vol. 39, No. 3. P. 574–592. DOI: <https://doi.org/10.1111/j.1540-6261.1984.tb03646.x>
10. Myers S. C., Majluf N. S. Corporate Financing and Investment Decisions When Firms Have Information that Investors Do Not Have. *Journal of Financial Economics*. 1984. Vol. 13, No. 2. P. 187–221. DOI: [https://doi.org/10.1016/0304-405X\(84\)90023-0](https://doi.org/10.1016/0304-405X(84)90023-0)
11. Frank M. Z., Goyal V. K. Capital Structure Decisions: Which Factors Are Reliably Important? *Financial Management*. 2009. Vol. 38, No. 1. P. 1–37. DOI: <https://doi.org/10.1111/j.1755-053X.2009.01026.x>
12. Lemmon M. L., Zender J. F. Debt Capacity and Tests of Capital Structure Theories. *Journal of Financial and Quantitative Analysis*. 2010. Vol. 45, No. 5. P. 1161–1187. DOI: <https://doi.org/10.1017/S0022109010000499>
13. Denis D. J. Financial Flexibility and Corporate Liquidity. *Journal of Corporate Finance*. 2011. Vol. 17, No. 3. P. 667–674. DOI: <https://doi.org/10.1016/j.jcorpfin.2011.03.006>
14. Diamond D. W. Debt Maturity Structure and Liquidity Risk. *The Quarterly Journal of Economics*. 1991. Vol. 106, No. 3. P. 709–737. DOI: <https://doi.org/10.2307/2937924>
15. Graham J. R., Harvey C. R. The Theory and Practice of Corporate Finance: Evidence from the Field. *Journal of Financial Economics*. 2001. Vol. 60, No. 2–3. P. 187–243. DOI: [https://doi.org/10.1016/S0304-405X\(01\)00044-7](https://doi.org/10.1016/S0304-405X(01)00044-7)

References:

1. Voskalo, N. M., & Kovalchuk, T. M. (2024). Rol oblikovo-analitychnoho zabezpechennia u formuvanni investytsiinoi polityky pidpryemstva [The role of accounting and analytical support in the formation of enterprise investment policy]. *Ekonomika ta suspilstvo*, (61), 396–402. DOI: <https://doi.org/10.32782/2524-0072/2024-61-135>
2. Melnychuk, I. (2025). Oblikovo-analitychni ta instytutsiini mekhanizmy investytsiinoi diialnosti ta zabezpechennia ekonomichnoi bezpeky pidpryemstv [Accounting-analytical and institutional mechanisms of investment activity and ensuring the economic security of enterprises]. *Halytskyi ekonomichnyi visnyk*, 97 (6), 124–135. DOI: https://doi.org/10.33108/galicianvisnyk_tntu2025.06.124
3. Khalatur, S. M., & Yatsenko, K. V. (2022). Struktura kapitalu pidpryemstv: Systematyzatsiia teoretychnykh pidkhodiv u konteksti stabilizatsii natsionalnoi ekonomiky [Enterprise capital structure: Systematization of theoretical approaches in the context of national economic stabilization]. *Investytsii: Praktyka ta Dosvid*, (19–20), 41–46. DOI: <https://doi.org/10.32702/2306-6814.2022.19-20.41>
4. Mulyk, T. O. (2023). Analitychne zabezpechennia upravlinnia kapitalom pidpryemstv [Analytical support for enterprise capital management]. *Ekonomichnyi Prostir*, (183), 95–103. DOI: <https://doi.org/10.32782/2224-6282/183-15>
5. Ihnatiuk, V. V., Malakhova, Yu. A., & Sukmaniuk, V. M. (2020). Suchasni dzherela finansuvannia investytsiinykh potreb pidpryemstva [Modern sources of financing the investment needs of an enterprise]. *Pryazovskiy Ekonomichnyi Visnyk*, (2[19]), 98–102. DOI: <https://doi.org/10.32840/2522-4263/2020-2-17>
6. Stakhurska, S. A., Tkachuk, S. V., & Stakhurskyi, V. O. (2022). Problemy formuvannia dzherel finansuvannia pry proiektnomu investuvanni pidpryemstv ta shliakhy yikh vyrishennia [Problems of forming sources of financing for project investment in enterprises and ways to solve them]. *Formuvannia Rynkovykh Vidnosyn v Ukraini*, (2[249]), 75–81. URL: <https://dspace.nuft.edu.ua/items/83745d4e-a1b4-49a3-8b98-b2218cae0bf6>

7. Ivanov, M. (2025). Finansova stiiikist pidpriemstva: Sutnist poniattia ta metodyka otsinky [Financial stability of an enterprise: The essence of the concept and assessment methodology]. *Vcheni Zapysky Universytetu "KROK"*, (3[79]), 166–173. DOI: <https://doi.org/10.31732/2663-2209-2025-79-166-173>
8. Modigliani, F., & Miller, M. H. (1958). The cost of capital, corporation finance and the theory of investment. *The American Economic Review*, 48 (3), 261–297. DOI: <https://doi.org/10.2307/1809766>
9. Myers, S. C. (1984). The capital structure puzzle. *The Journal of Finance*, 39(3), 574–592. DOI: <https://doi.org/10.1111/j.1540-6261.1984.tb03646.x>
10. Myers, S. C., & Majluf, N. S. (1984). Corporate financing and investment decisions when firms have information that investors do not have. *Journal of Financial Economics*, 13 (2), 187–221. DOI: [https://doi.org/10.1016/0304-405X\(84\)90023-0](https://doi.org/10.1016/0304-405X(84)90023-0)
11. Frank, M. Z., & Goyal, V. K. (2009). Capital structure decisions: Which factors are reliably important? *Financial Management*, 38(1), 1–37. DOI: <https://doi.org/10.1111/j.1755-053X.2009.01026.x>
12. Lemmon, M. L., & Zender, J. F. (2010). Debt capacity and tests of capital structure theories. *Journal of Financial and Quantitative Analysis*, 45 (5), 1161–1187. DOI: <https://doi.org/10.1017/S0022109010000499>
13. Denis, D. J. (2011). Financial flexibility and corporate liquidity. *Journal of Corporate Finance*, 17 (3), 667–674. DOI: <https://doi.org/10.1016/j.jcorpfin.2011.03.006>
14. Diamond, D. W. (1991). Debt maturity structure and liquidity risk. *The Quarterly Journal of Economics*, 106 (3), 709–737. DOI: <https://doi.org/10.2307/2937924>
15. Graham, J. R., & Harvey, C. R. (2001). The theory and practice of corporate finance: Evidence from the field. *Journal of Financial Economics*, 60 (2–3), 187–243. DOI: [https://doi.org/10.1016/S0304-405X\(01\)00044-7](https://doi.org/10.1016/S0304-405X(01)00044-7)

Дата надходження статті: 08.08.2026

Дата прийняття статті до публікації: 17.09.2026

Дата публікації статті: 30.09.2026